

SOLUK SOLUĞA
GÜN YÜZÜNE

NEVZAT ÇAKMAK

SOLUK SOLUĞA GÜN YÜZÜNE

© TÜSTAV İktisadi İşletmesi

Bu yapının telif hakları TÜSTAV İktisadi İşletmesine aittir,
izin alınmadan kullanılamaz.

Baskıya Hazırlık ve Kapak Düzeni: Filiz Kalkan

Kapak Fotoğrafı: Nevzat Çakmak

Birinci Baskı: İstanbul, Eylül 2024

ISBN: 978-605-4513-89-5

Sertifika No: 43438

TÜSTAV İktisadi İşletmesi

Meşrutiyet Mahallesi, Hacı Mansur Sokak

No: 10 A Blok Kat:3 No: 64 34363

Şişli-İstanbul

Tel: (+90) 212 237 98 92

<http://www.tustav.org>

e-posta: bilgi@tustav.org

Baskı ve cilt:

İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri (Sertifika No: 44066)

Çobançeşme Mah. Altay Sok. No:8

Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul

Tel: 0212 496 11 11

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
KÖYÜM	9
SOLUK SOLUĞA	11
OKULLU OLMAK	13
DEVRİMCİ UYANIŞLAR	23
ÜNİVERSİTE	31
DEVRİMCİ EĞİTİM ÇALIŞMASI	35
ÖĞRETMENLİĞE BAŞLAMA.....	37
MEYDAN KAVGASI.....	41
TEHLİKELİ OLAYLAR.....	46
19 MAYIS	49
LİCE DEPREMİ	50
ASKER KAÇAĞI.....	51
ÇARDAK LİSESİ.....	53
BİRİNCİ MİLLİYETÇİ CEPHE HÜKÜMETİ DÜŞTÜ	57
DENİZLİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	58
ÇATIŞMANIN EŞİĞİ.....	61
PARTİLİ OLMAK	64
TÖB-DER DENİZLİ ŞUBE KONGRESİ	67
TÖB-DER 4. OLAĞAN GENEL KURULU.....	69
SİYAH SAÇLI KIZ.....	71
TEHLİKE SOMUT.....	72
SÜRGÜN.....	76
İŞÇİNİN SESİ OLAYI.....	77
GÖREV YERİNDEN AYRILMA.....	78
DARBENİN AYAK SESLERİ.....	79
EVLİLİK.....	83
12 EYLÜL KOŞULLARINDA PARTİ ÇALIŞMASI	86
HİÇ HESAPTA YOKKEN	90
İZMİR'E GÖÇ	92
İŞ AŞ DURUMLARI.....	94
BİZİ SAYACAKLAR	98
YENİ BİR İŞ.....	100
KENAN EVREN TKP PROPAGANDASI YAPIYOR	103
BİR MAHKEME SONUÇLANIYOR.....	107
ÇIT ÇIT ÇEREZ	109

DENİZE GİDİYORUZ.....	111
YENİ BİR PARTİ PROGRAMI.....	113
SİYASİ POLİSE TOSLAMA.....	114
CAN KURUYEMİŞ GÜNLERİ.....	116
TKP YAŞIYOR SAVAŞIYOR.....	120
YANARSAK BERABER YANALIM.....	124
PARTİ OKULU'NA ÇAĞRI.....	126
ÇEŞME'DE KURUYEMİŞ DÜKKÂNI.....	128
DENİZLİ İL YÖNETİMİNE YENİDEN.....	130
YENİDEN ÖĞRETMEN ÖRGÜTLENMESİ.....	134
TİP-TKP BİRLEŞMESİ.....	137
KIZIM OKULA BAŞLIYOR.....	140
ADIMLAR YAYINLANIYOR.....	141
HAYDAR KUTLU (NABİ YAĞCI)-NİHAT SARGIN ÜLKEYE DÖNÜYOR..	142
GÜN YÜZÜNE ÇIKIYORUZ.....	143
RASTLANTININ BÖYLESİ.....	151
SORGU.....	152
SERBEST BIRAKILIYORUM.....	154
ÖLÜM ORUCU.....	157
TBKP KURULUYOR.....	158
KUTLU-SARGIN İZMİR'DE.....	159
SBP (SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ) KURULMA SÜRECİ.....	161
141-142-163. MADDELER KALKIYOR.....	162
TBKP KAPATILIYOR.....	163
ÖĞRETMENLİĞE BAŞVURU.....	164
SON SÖZ.....	167

SUNUŞ

Yalın ayakla koşulan tozlu toprak yollar, yara bere içindeki dizler, üç numaraya vurulmuş saçlar... Tarlada, bağda bahçede hem oyun oynayıp hem ürettiğimiz zamanlar... Gaz lambası ışığında okunan kitaplar, sarı defterlere yazılan yazılar... Elbiseler çülakiden, burnu delik çorapları gizleyen kara lastik ayakkabılar... Yedi kiremit, cicoz, çelik çomak oyunları, bisiklet jantının koşarak sopayla sürülüşü...

Kışın çamurunda, yazın tozunda eğitimin yeni evresine ulaşma... Yol yorgunlukları... İlk aşklar... Yuvadan kopup eğitim için taşınma, uyum sorunları, bocalamalar... Fırtınalı ama ilan edilememiş yeni aşklar... Yürek ağrıları... Toplumsallaşma... Kişiliğin şekillendiği yıllar... Dünyada esen 1968 rüzgârının etkisi... İlk devrimci uyanışlar.

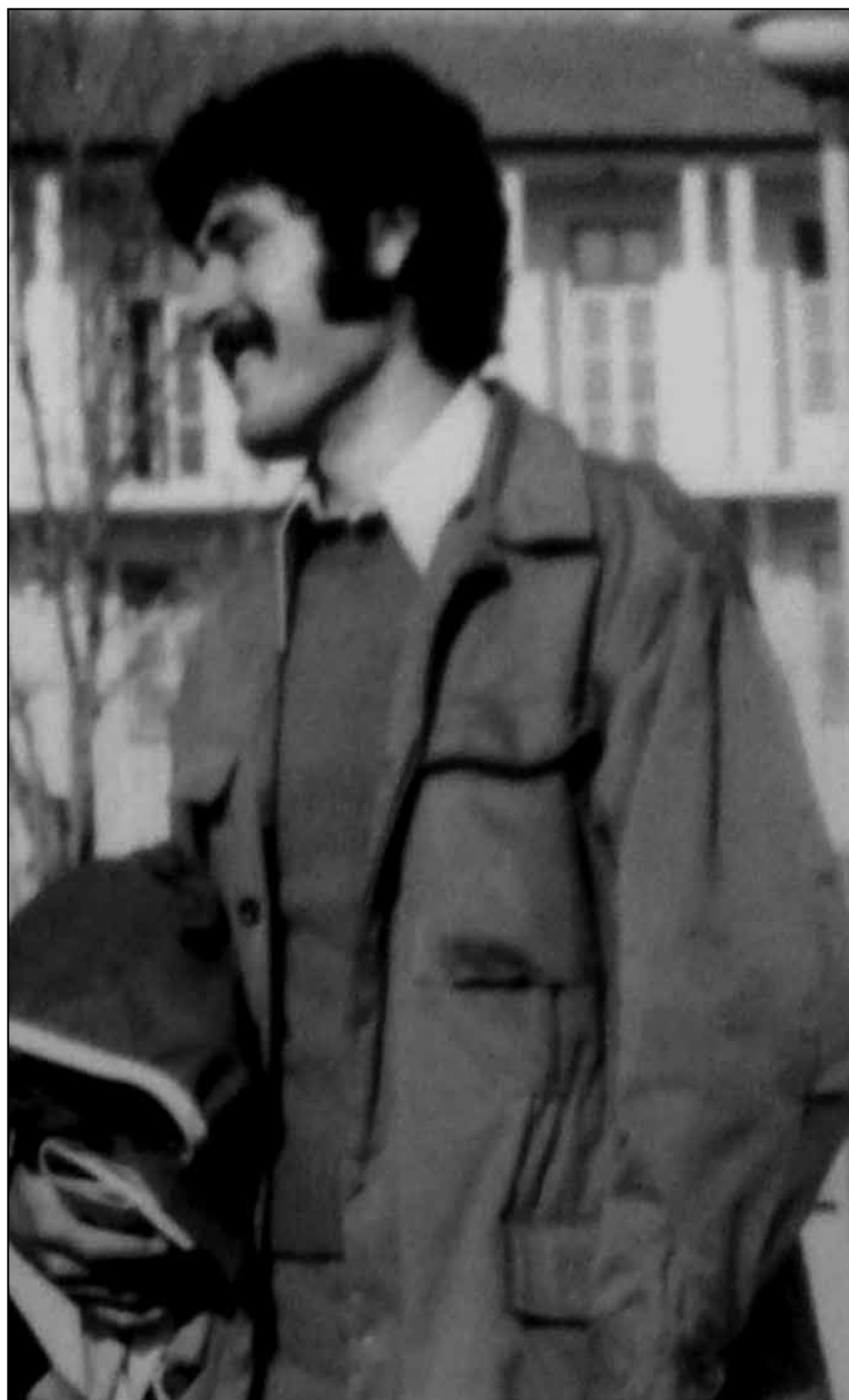
Yükseköğretime ulaşma yarışının koşuya dönüşmesi... Başkentteki öğretmen yetiştiren tarihî yatılı okula, Gazi'ye koşarak ulaşma... Hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, gençlerin darağaçlarına çekildiği yarı karanlık bir dönem... Öğretmen olarak atılan, Güneydoğu'da unutulmuş bir il... Milliyetçi Cephe hükümetleri, sıkıyönetimler, darbeler...

Ufuk dar, düşler sınırlı... Özgürlük, hayallerde... Ulaşılamadıkça büyüyen aşklar... Güçlükler, acılar, yokluklar içinde bir yaşam... Ve... Düzene, her şeye isyan...

Gelecek kaygısından uzak, doğayla, çevreyle barışık; ortak üretip adil üleşilen, eşitlikçi, sağlıklı bir yaşam özlemiydi bizimkisi. Düşünmeyi bile yasaklayanlar, darbeciler, acımasız sömürü düzençileri, düzenin tetikçileri buna izin vermezdi. Kurtuluş, devrimdeydi. Devrim için mücadele, mücadele için güçlü örgüt gerekliydi. Gizli yanı olan, enternasyonalist bir parti, Komünist Partisiydi bu... Kökü tarihin derinliklerindeydi partinin. Kurucusu, 14 yoldaşıyla, Karadeniz'de hunharca öldürülmüştü. Partililer, tutuklanmışlar, hapsedilmişler, yeraltına itilmişlerdi. Ama mücadeleleri sürüyordu.

Çok kayıp vermiş, öldürülmüş, yaralanmış, sürülmüş, kıyılmışık. İçimiz acıyordu. Hikâyeler var olunca anımsanırmış. İnsan anısıyla vardır.

Yaşadıklarımızı gün yüzüne çıkarmak, ayakta kalanlarımıza düşen bir görevdi. Size, bir çağın kapanıp yeni bir çağın açılmış olduğu dönemin sayısız hikâyelerinden birisini, sayısız adsızlardan biri olarak anlatmaya çalışacağım.

KÖYÜM

Sarayköy'ün üç buçuk adım batısında, Büyük Menderes Ovası'nın verimli topraklarının bir bölümüne sahip, bin kişinin yaşadığı köyde doğmuşum ben. Hasköy'de...

Köyün ilk yerleşim yeri "Köy yeri"ne (Hasköy Çayı, şimdiki demiryolu ve Menderes Nehri üçgeni), rivayete göre, bundan 850-900 yıl önce hayvancılık ile geçinen 10-15 aile gelip yerleşmiş. Bir tarafın Menderes Nehri, diğer tarafın verimli arazi olması, giderek nüfusun artmasına neden olmuş. Başta, bir oba özelliğinde olan bu topluluk, köy haline gelmiş. Zamanla, sellerin getirdiği toprakla, Menderes Nehri dolmuş. Bu da beraberinde taşkınları, can ve mal kayıplarını getirmiş. Halk buradan yükseklerle doğru çekilmeye başlamış. Halkın bir bölümü "Kemeller" adıyla anılan köyün kuzeyine, diğer bölümü ise "Dailli", şimdiki adıyla, "Yakayurt" köyüne çekilmişler. Küçük bir kısmı ise köyümüzün şu an bulunduğu yere yerleşmiş. Aradan geçen zaman içerisinde birbirlerine yaptıkları ziyaretlerde, Daillililere, "Siz hâlâ burada mı oturacaksınız? Bizim orası güzel, haza (has anlamında), bizim oraya gelin." diyerek onları köye çağırırlarmış. Gelenlerle birlikte nüfusu artan köyümün adı, "Hasköy" olmuş.

Köye girişte bir dere karşılar gelenleri. Bu bölüm, kışın coşkun akıp yazın azalan suyun aktığı çaydan dolayı “Çay Mahallesi” adını almış. Orta Mahalle, Aşağı Mahalle ile birlikte üç mahalle var köyde. Doğduğum ev, Orta Mahallede köyün tam ortasındaki kavşaktadır. Güneş sabahları bu evin, çift kanatlı geniş yüksek ana giriş kapısına doğar. İki tane ev, hayvan ve saman damları, mutfak, kiler ile çevrili geniş bir avlu, bir kapıyla bahçeye açılır. Avluyu, samanların üzerine bıraktıkları sıcağı sıcağına elimize aldığımız yumurtaları bize sunan tavuklarla, avluda özgürce gezinen kediler ve köpekle paylaşırdık. Dalından koparıp yediğimiz sebzemiz bahçede yetişirdi. Sebze karışında mutlaka kadife çiçekleri ve fesleğen çiçekleri olur. Ben, fesleğeni çok severim. Okşayınca boş bırakmaz insanın elini. İstedığımız an elimizi attığımızda taze meyvesine ulaştığımız, nar, zeytin, incir, erik ağaçları çevrelerdi bu büyükçe bahçeyi. Avlunun yola bakan kısmında birisi yol kenarındaki iki kerpiç evden birinde dünyaya gözlerimi açmışım. Sonradan bu kerpiç evler, yerlerini, önce tuğladan iki katlı bir ev ile altı kahvehane olan betonarme ikinci bir eve bırakmıştı. Dört çocuklu bir çiftçi ailesinin üçüncü erkek çocuğuydum. Benden küçük bir kız kardeşim vardı. Adını, babaannemden almıştı. Göz bebeğimiz olan tek kızımız ayrıcalıklıydı, ailenin gözdesiydi. Ninelerimizi, dedelerimizi hiç görmedik biz torunlar.

Adresi çok kolaydır köyümün: Hasköy/Sarayköy/Denizli. Ben kaçak-ken Gazi Eğitimden bir arkadaşımın böylece aklında kalmış, izime ulaşmak için gidip ailemi bulmuş; yerimi bilmelerine rağmen söylememişler.

SOLUK SOLUĞA

Daha dört günlükken anam, beni salıncağa yatırıp benden yedi ve dört yaş büyük olan ağabeylerime yavaş yavaş sallamalarını öğütleyerek tarlada çalışan babama yemek götürmüş. Abilerimin oyun haline getirdikleri salıncağı hızlı sallama yarışında, ekmek dolabına çarpan salıncağın içinden düşüp yere kapaklanmışım. Kolum omuzdan çıkıp ters dönmüş, acıdan ve ağlamaktan bitkin bir halde kendimden geçmişim. Abilerim, koşarak, komşuya gitmiş. “Nine, gelir misin? Biz çocuğumuzu sallarken düşürüp öldürdük!” demişler. Daha sonra bunu “Ana, hiç dört günlük çocuk bırakılıp gidilir mi?” diye sorduğumda “Ne yapayım, oğlum, sabah namazında hayvanlarla çift sürmeye giden baban aç. Benden başka gidecek kimse de yok ki...” diye yanıtlamıştı. Anamın anlattığı ilk anımdı bu. Düşme korkusundan büyümüşüm ama düşmekten korkarım. Onun için hep ayakta durma mücadelesi vermişim. Yaşıtlarımın bazıları gibi tesadüfen hayatta kalmışlardandım ama en zor koşullarda dirençle ayakta kalanlardandım. Kumral, dalgalı saçlı, ela gözlü, uzunca çeneliydim. Eskiden, bebeklerde, alın çıkık olmasın diye alın ve çene altı tülbentle bağlanırmış. Uzun çeneme takılanlara, anam, “Bu yaz çocuğu olduğundan çenesini uzun süre bağlayamadığımız için uzayıp gitti.” derdi.

Her yer oyun alanımızdı. Kızlı, erkekli oyunlarımızı paylaşırdık. Bezlerden yaptığımız toparla oynadığımız futbol maçlarında beni oyuncu hakem yaparlardı. Yüzmeyi 8-10 yaşlarında abilerimin, Menderes Nehri’ne atması sonucu, can korkusuyla, akıntıyla boğuşarak öğrenmişim.

Cami avlusunda,
8-10 yaşları

On yaşlarındaydım. Harman yerinden atları sulamak için, iki km. uzaklıktaki Menderes Nehri'ne gitmiş, hayvanları dörtnala koşturarak dönerken attan bol kumlu toprağa düşmüş, kazayı yarasız beresiz atlatmışım.

Bizim evde mutlaka bir köpek olurdu. Kırmızı beyaz benekli küçücük bir köpeğimiz vardı. Bir deprem sonrası çadırlarda yatmaya başladığımız günlerdeydi. Çadırın etrafında ağzında salyalarla dolaşan köpeğimizi, anam, karşısına alıp, "Bak, başında bi hal varsa çoluğuma çocuğuma zarar verme, git, bahçede yat. Ben sana yemek getireceğim." dedi. Köpek geriye dönüp kayboldu. Birkaç gün sonra bahçede ölüsüyle karşılaştığımızda çok üzül-müştük. Simsiyah bir köpeğimiz daha vardı. Biz nereye gidersek bizimle ge-lirdi. Köye en uzak olan tarlaya harman dövmeye gittik bir gün. O da peşimi-ze takılıp geldi. Bir iki gün, harman savurmak için yeterli rüzgârı bekledik. Rüzgâr yetersiz olunca toplanıp köye döndük. Baktık Karabaş ortalıkta yok. Yakınlardadır, nasıl olsa çıkıp gelir, dedik ama yok. Birkaç gün sonra rüzgâr çıkınca tarlaya gittik. Bir de baktık ki bizim Karabaş, toprak testinin üzerine attığımız babamın eski siyah paltosunun başında nöbet tutuyor.

Evin küçük oğlu olmak zordur. Geliver gidiver işleri hep sizindir. Yaptı-ğınız iş göze görünmez. Ne üretirseniz üretin sizi oyun oynuyor sanırlar. So-kaklarda, tarlalarda, otlaklarda oyun oynayarak büyümüştük biz. Oynarken yaşıyor, yaşarken oynuyorduk.

Yaşamımda önemli izleri vardı kırmızının. Küçüktüm. Özlemimiz, seyrek görüşebildiğimiz amcam, Ankara'dan köye ziyarete geldiğinde kırmızı renkli oyuncak bir cip getirmişti. Oyuncaklarını genellikle çam ağacı kabuklarından, dallardan, kibrit kutularından, ilaç şişelerinden, bisiklet jant-larından yapan biz köy çocukları için, uzay mekiği gibi bir şeydi bu. Cipin gelip geçmesi için, hangi hayallerle ne yollar, köprüler yapmıştık. Cip, oyun-larımızın merkezine gelip yerleşmişti. Evcilik oynarken bez bebeklerle kur-duğumuz oyunlarda, gelin arabası olurdu benim cipim... Kenarda sümüğünü çekip boynunu bükerek, "Bi defa da ben sürebilir miyim?" diyen arkadaşla-rımla, sırayla bu oyuncuğu hiç boş bırakmazdık.

OKULLU OLMAK

Köy Enstitüsü mezunu olan halamın oğlu Şükrü Kalkancı, okulda başöğretmendi. Şükrü, ilkokulu bitirdiğinde Çakmak dedem, köyün iki camisinden birinin imamı olan damadına, “Mehmet, bu çocuğu okula gönder, öğretmen olsun!” der. Mehmet Hoca, “Baba, nasıl okutacağım? Bu mümkün değil!” der. Dedem, “Sen okutmayacaksan ben okuturum.” deyip Kızılçullu Köy Enstitüsüne giderek Şükrü’nün kaydını yaptırır. Şükrü Kalkancı, okulu bitirip kendi köyüne atanır. O yıllarda, köyün hem sağlık işlerini yapan (İğneci Osman) hem öğretmen olan Osman Öğretmen’le, eğitim öğretimi gerçekleştiriyorlardı. Hasköy, Şükrü ve Osman öğretmenlere sadece eğitim açısından değil üretim, sağlık açısından da çok şey borçludur. Babam beni götürüp, Şükrü öğretmene teslim etti. Birinci sınıfta başarılı sayılabilecek öğrencilerdendim. İkinci sınıfta yeni gelen Halit Öğretmen’imizin sıra dayığında sopa saçkıran çıbanı olmuş başıma gelince, başım şişmiş, okula şikâyete gelen babamı, başöğretmenimiz ikna edip göndermişti. Sonraları Halit Öğretmen’imiz, üzerime titremiş, sınıfın gözde iki öğrencisinden biri olmuştum. Ben, evde pek ders çalışmaz, teneffüslerde çalışırdım. O zamanlarda köyde elektrik yoktu. Gaz lambasında ders çalışırdık. Birleştirilmiş sınıfta 4.-5. sınıf bir aradayken sınıf başkanlığı yaptım. İlkokulu köyümde bitirdim.

Ben, ailede yedek güçtüüm. Bostan tarlası bekçiliği, pamuk çapacılığı, toplayıcılığı, pamuk, sebze sulayıcılığı, sebze toplayıcılığı yapardım. Henüz yedi yaşlarındayken Şamlı Ovası’na pamuk çapalamaya gitmiştim. Cumartesi günleri aldığım ücreti pazarda harcamak bütün yorgunluklarımı alıp götürürdü. Daha çocuk yaşlardayken doksan, yüz kiloluk pamuk balyalarını sırtımızda taşıyıp römorka yüklerdik. Sarayköy pazarında karpuz, kavun, sebze satıcılığı, kahvehanemizde ocaççılık, garsonluk yapmıştım. Daha sonraları aldığımız Sarayköy-Denizli hatlı minibüste şoförlük yaptım. Babam pamuk tüccarlığı yaparken kâtipliğini yaptım. En zoruma gideni, bostan bekçiliğiydi. Karpuz-kavun tarlasının ortasına bir çardak kurarlar, sizi içine atarlar, bir çıkın yufka dürümü, yağlı peynir torbası verirler, gündüz altında, gece üstünde yıldız sayarak geçirirsiniz zamanınızı...

Dedem, bostan tarlasında meyan kökü kazarken belindeki emniyeti açık tabanca ateş alınca kan kaybından ölmüş, anam yedi yaşında yetim kalmış. Öyle de bir üreticiymiş ki bostan tarlasını kırk kez sürer, yabancı otları elle-

riyle temizlermiş. Yetiştirdiği iki karpuz bir eşek yükü gelir, yörenin meşhur “Kara Memet” kavunu tadından yenmezmiş.

Bostan toplama zamanı gelmişti. Ailemizin geleneklerindendi. Tarlalardan biri bostan için ayrılacak; kavun, karpuz çoluk çocuğa yedirilecek, konu komşuya dağıtılacak, fazlası pazarda satılacak... O yıl verim de çok iyiydi. Kurda kuşa kaptırılmamalıydı. Geceleri ispirto içip sızdığından bostan bekçisine yol verilmiş, görev bana tebliğ edilmişti. Benim için, yine sıkıntılı günler, korku dolu geceler geliyor, diyordu. Gündüz zaman geçmek bilmez; gece sivrisinek saldırısı, yaban domuzu korkusu... Sevmiyordum bu işi, arkadaşlarım sokakta oynarken gidip tek başıma bostan beklemeyi! Direncim fayda etmedi. Anam, “Atatürk de bostan bekleyerek büyümüş, derler, a yavrum! İnşallah kaderin de ona benzer...” deyip sırtımı sıvazlıyordu. Yine, erzak hazırlandı. Bir çıkın muska biçimli yufka, bir kalıp peynir, evdendi. Domates, biber, karpuz, kavun; dalından...

Yaşıtım yoktu ama aralıklı da olsa etraftaki tarlalarda bostan bekçileri vardı. En yakın komşum “Gırlı Amat”, Karakıran köyünden, beş vakit namazında, elinden tespihi düşürmeyen, kara kuru, yaşlıca, iki büklüm biriydi. Çok çalışkandı, işini çok iyi yapardı. Tarlanın etrafında dört döner, olgunlaşan karpuzu, kavunu sayar, güneş çarpmasın diye köklediği yabancı otlarla üzerlerini örterdi. Bulunduğu iki kehanetle yeni komşusu ilkokul çocuğunu, çevresinde pervane haline getirmişti. Bostan bekçiliğimin ikinci günü, yanına çağırdı. “Git çardağa kible tarafından iki adım öteyi çapayla deşele, bulduğun karpuzun bir adım sağını sonra solunu kaz, karpuzları çıkar gel!” dedi. Hemen çardağa koşup denileni yaptım. Hayretle, hazineye ulaştığımı gördüm. Koşarak Ahmet amcama gittim. Gözümde ermiş birisi olup çıkmıştı Gırlı ... Çömeze yeni bir görev daha yükledi sıcağı sıcağına. “Çardağın içinde kible tarafta gömülü bir cüzdan var, hadi git şimdi de onu çıkar!” dedi. Görev kutsaldı küçük bostan bekçisine. İçinde bozuk paralar bulunan cüzdan da çıktı gün yüzüne. İspirtocu bekçi, meğer yol kenarındaki bu tarladan ek gelir elde eder, ani bir baskına önlem olarak suç aletlerini yere gömermiş.

Gırlı, benim hayranlığımı cennetli, cehennemli dinî hikâyelerle süslemeye başladı yavaş yavaş... Öyle de anlatıyordu ki kavruk sesiyle, büyülenmiş çocuğu, ağzına baktırıyordu. “Ben cennete gitmek istiyorum, ne yapmalıyım?” dedim bir gün. Kolaymış. Ayetel Kürsi’yi yüz defa okuyan, doğrudan cennetlikmiş. Birde insan ibadetlerini yaparsa cennetin kapısında karşılanmış huriler. Sureyi kâğıda yazdırdı, bir defa okutup yanlışlarımı düzeltilti. Çardağın gölgesinde Gırlı’nın söylediği gibi okudukça önüme bir çizik atıp cennetin anahtarının elimde olduğundan emin, dilim biraz pelteleşmiş ama huzur

içinde koşarak ve karşıdan bağırarak gidip sarıldım Gırlı'nın ellerine. Bir defa da ezbere okudum Ayetel Kürsi'yi hocama. Gevrek gevrek gülererek başımı okşadı. "Afferim! Bundan sonra namaza başlayacağız hazır ol, mürit!" dedi.

Tekmeli Memet, köylümüzdü. Kavgasını rakibinin sırtına tekme atarak yaptığından lakabı öyle kalmış. Esmer, genç irisi, giysilerinden taşan pazı kaslarını göstermekten haz alan birisiydi. "Bu köyde altı kız var; üçü beni sevmiyor, üçünü de ben sevmiyorum." vecizesi ona aitti. Güreşçi idi... Bir gün Buldan'a Büyük Menderes'i yüzerek geçmiş, aradaki dağı tırmanıp aşarak 10 km'lik yolu yürüyerek yağlı güreşe gitmişti. Biz, onun bostanına göz kulak olmuş, Gırlı da onun için dualar etmişti. Galip gelince, kazandığı parayla, cemaate çöven helva ile fırın ekmeği getirmişti.

Dağlı Halil, orta yaşlı, uzunca boylu, gözleri vefecri okuyan, avurtları çökük, elmacık kemikleri çıkık, buğday tenli idi. Köye dışarıdan gelmiş, başkaca bir geliri ve bostan beklemekten başka bir becerisi ve isteği olmayan birisi... Gırlı'ya göre, eli uzundu. Zaten ikisinin yıldızları hiç barışmıyordu.

Dördümüzün bir arada olduğu bir gün Gırlı, kısa bir vaazdan sonra konuyu açtı. İbadet şarttı! Cemaatle kılınan namazın sevabı büyüktü. Namazı birlikte kılacaktık. Dağlı Halil, "Gırlı, Allah akıl fikir versin, dört kişilik cemaat mı olur?" deyip kendi yoluna koyuldu. Gırlı, arkasından, "Gitticiğın olsun da geldiciğın olmasın, inşallah!" diye beddua etti. Vakit namazlarını üç kişi olarak kılmaya başladık. Tekmeli, bostan çardağının üstünde ezan okuyor. Ben, kamet getiriyorum. Gırlı, namazı kıldırıyordu...

Bizler namazımızda niyazımızdayken bir gün Gırlı, "Muhterem cemaat! Bu tarladan karpuzlar eksilmeye başladı! Bu, Dağlı'nın işidir. Elini ayağına, sidikliğini bağlayacağım emme, çoluğu çocuğu var." dedi. "Ahmet amca, bağla bağla! Sen, yerde gömülü karpuzları bile bildin, bu hırsızın icabına da bakarsın!" dedim. "Dur hele, o gün de gelecek!" diye yanıtladı beni.

Ama söylendiğine göre, gece karpuzların içinde yatıp nöbet beklerken tüfekle gelen hırsızla karşılaşmış, yakındaki mezarlığa kaçıp canını zor kurtarmış ama o korkuyla tarlayı bekçisiz, cemaati hocasız bırakmıştı...

O yıllardaydı, Menderes Nehri taşmış, ovayı sel basmıştı. Nehir yatağına çekilmişti ama killi balçık nedeniyle tarlalara girip toprağı işlemek, uzunca bir zaman olanaksız hale gelmişti. Hayvan otlatmak, köyün çocukları için eğlenceli oyundu. İnsan boyundaki sazlar, otlattığımız hayvanlar için lezzet kaynağıydı. Onları sabah götürüp otlığa bırakıyorduk. Sularını kendileri içiyor, bize sadece akşama doğru toplayıp geri götürmek düşüyordu. Menderes'te balık çok boldu. Akşama kadar arkadaşlarımızla yüzer, balık avlar, avladığımız balıkları ateşte pişirip öğle öğünü yapardık.

Çocukluğumuzu en iyi şekilde özgürce yaşıyorduk, her şey çok iyiydi. Ama giderek büyüyen bir sıkıntı içimi kemiriyordu. Babam bana ekime hazırlanması için tarlanın sazlarını, yaban otlarını temizleme görevi vermiş, ben kaytarmıştım. Gerekeçlerim de vardı hani... Tarla çok büyüktü, işin boyutu beni aşıyordu, içine girdiğimde sazların içinde kayboluyordum âdeta. Yılan, böcü börtü korkusu sarmıştı içimi. Tarlanın ekim zamanı yaklaştıkça geliyorum diyen dayak yeme korkusunun tedirginliği, oyunlarımın içine limon sıkılmış, neşem kaçmıştı. Babam, tarlanın otlu durumunu görmüş, eve gelir gelmez eline sopayı almıştı. Neyse ki sopadan ananın kaç uyarısıyla kurtulmuş, babamın siniri geçince sözleşmesiz barış imzalamıştık.

İşte o tarla...

Ortaokula üç buçuk kilometrelik yolu yaya gidip geldiğimiz Sarayköy’de başladım. Aydın bir köydü benim köyüm... Kız-erkek, ortaokula giden çok öğrenci vardı. Sırtımızda çantalar, elimizde sefer taslarıyla gidip geldik okula. Sarayköy’ün faytonları ünlüdür. Yolda rastladığımız faytonların arka aksına oturup gitme çabamız, sürücünün arkaya kadar ulaşan kamçısıyla karşılandığında yaya olarak yolumuza devam ederdik.

Kaçak fayton yolcusu.

Tekli eğitim-öğretim yapılan okulda öğrenciler yemeğe gittiğinden okul bahçesi öğle yemeklerini okulda yiyen biz köy çocuklarına kalırdı. Yemeğimizi yer yemez, filesi devamlı asılı olan voleybol sahasında alırdık soluğu. Gazi Eğitim Enstitüsüne girişte oyun alanındaki sınavda başarımın temeli olan voleybol becerimin temeli bu okulda atılmıştı. Yolun yarısı tren yoluuydu. Kestirme olduğundan genelde onu kullanırdık. Arkadaşım Kenan, ray üstünde yaptığımız dengeli yürüme yarışlarında genellikle birinci gelirdi. Yol bizim için yer yer oyun alanı olsa da her gün gidip gelme yorucu olurdu. Birde yağmuru, çamuru vardı... Can atıyordum bisikletle gelip gitmeye. Köyde iki demir yolu çalışanıyla bir tapu çalışanı işe gelip giderken kullanırlar, yolda takılırdık arkalarına, kan ter içinde kalıncaya kadar koşardık peşlerinden...

Hayallerimi süslüyordu bisiklet. Ben de süreyim ortaokula doğru bisikletimi, arkadaşlar takılsın benim peşime...

Kumdan kurtulup ayakta oyunlara yöneldiğim dönemde keşfetmişim onu. Samanlıkta yıllarca unutulmasına rağmen iskeletini inadına korumuş olan kırmızı bisikleti... Cankurtaran aracım olmuştu benim. Küçükken kulak iltihabı nedeniyle, babam, arkasına bindirip ilçe doktoruna götürmüştü beni. Babamın gençliğinden kalma, lastikleri patlak, zincirleri hafiften paslanmış olan bu bisikleti kullanamıyorduk. Ama neden? Ayağa kaldırmış, evin giriş kapısıyla avlunun kapısı arası kırk metrelik alanda, jantın üzerinde başlamıştım sürüş çalışmalarına. Babam gördüğünde jantların ezilebileceğini söylüyordu ama bisikletin ayağa kalkma durumu konusunda umutsuz olduğundan çok da engellemiyordu beni. Ufak tefek yara berelerle öğrenmişim bisiklete binmeyi. Alıştık zaten, dizlerimizin yarası hiç iyileşmezdi ki! Onu ayağa kaldırmaya can atıyordum. Ama nasıl? Birden beynimde bir şimşek çaktı.

Köyde bir ayakkabı tamircisi vardı. Her şeyden anlardı. Engelli oğluna üç tekerlekli bisiklet bile yaptığına göre, belki, çare ondaydı. Zaten birinci karnem zayıfla doluydu. Anam da “Orada velesbit yatsın, bu çocuk da her gün yayan yapıldak gidip gelsin okula!” diye söylenip duruyordu. Arkalanmıştım. Babama açtım konuyu, bana bıraktı. Gidip gördüm. Sorun bizim bisikletin jantına göre lastiğin artık üretilmediği imiş ama Eskici Memet bir şekilde halledecekti.

Maşaları üretilmiyormuş, piyasadaki lastiklere uyumlu hale getirecekti. Sevinçten uçmuştum. Rüyalarımda okul yolunda arkadaşlar takılıyor peşime.

Gönlüme göre köyün en güzel kızını, âşık olduğum kızı gezdiriyorum, bulutların üzerinde uçuruyoruz. Önceleri neredeyse her gün, sonraları ge-

çiftirildiğimi düşünüp haftada bir uğruyordum tamirciye. Uzunca bir zaman geçmişti. Tam da umutlarım tükendi dediğim bir zamanda kavuşmuştum kırmızı bisikletime...

Âşık olduğum kızı gezdirememiştim ama komşu kızımızla, ona ilan aşk mektubu göndermiştim. Mektubu geri göndermemiş, yanıt da vermemişti ama olsundu...

Ortaokulda çok başarılı bir öğrenci değildim. 4 yılda bitirmiştim okulu.

Büyük Menderes uzak olduğundan yazın serinlemek için köye yakın olan su kanalına yüzmeye giderdik. Sanıyorum on dört yaşındaydım. Arkadaşlarımla yüzüp şakalaşırken, benden sekiz yaş kadar büyük bir genç tuttuğunu suya batırıp oyun oynuyor, yakalamada güçlük çektiklerini batırıldığında daha çok suda tutuyordu. Grupta yakalayamadığı bir ben kalmıştım. Yakalandığımda başıma ne geleceğinin farkındaydım. O da benimle inatlaşmıştı. O kovalıyor ben kaçıyorum derken... Yakalamasıyla birlikte başımı suya sokması bir olmuştu. Güç gösterisiyle, beni uzun zaman su altında tuttu, ciğerlerimin patlayabileceğini düşündüm o an. Ağa düşmüş balık gibi ölümcül bir korku içindeydim. Başımı sudan çıkardığımda, sersemlemiş, uzun süre kendime gelememişim. Koşarak eve gittim. Babamın silahını alıp evimizin ikinci katına çıktım, mermiyi silahın ağzına verip pencerenin önüne oturarak yolunu bekledim. Onu vuracaktım. İşte, sallana sallana geliyor. Ama ateş edemedim...

Ortaokulu bitirdiğim yıl, babam, beni, yazılı sınavını kazandığım askeri lise mülakat sınavına girmek için, İstanbul'a götürmüştü. Baba-oğul bindik kara trene; git git yol bitmez...

Bir günlük yolculuktan sonra kömür ocağından çıkan işçiler gibi kapkara yüzlerle inmiştik şehre. Unkapanı'na yakın bir otele yerleştik. Dışarı çıkarken kolaylıkla bulabilelim diye otelin konumunu(!) belirlemiştik. Galata Köprüsü altında balık-ekmek ziyafetinden sonra babam denize girmemi istedi. Ben, ilk defa denize girmenin çekingenliğiyle geri durunca, "Oğlum, hadi atlayıver, bak nasıl da suda oynuyor çocuklar... Menderes'te yüzmüyorsun ya! Korkma, akıntı alıp götürmez seni. Hem açılır, dinçleşirsin." dedi. Suyu girdim, çok uzaklaşmadan Galata Köprüsü civarında yüzmeye başladım. Bu defa da canım sudan çıkmak istemedi. Gün, benim günümdü. Ben mutlu oldukça babam daha çok mutlu oluyor, kafasındaki geleceğin subayını keyifle seyrediyordu.

İstanbul'a kadar gelmişken gidilir hani diye düşündüğündendi belki, babam, aldı beni, Maksim Gazinosu'na götürdü. Ben dondurma istedim, babam kendine içki söyledi. O yıllar Maksim de Maksim ha!.. Türkiye'nin starları

programda... Buz gibi dondurmamı yedim. Üzerime rehavet çöktü. Starı dinlemeyi beklerken uyuklamaya başladım. Öyle ya, o güne kadar yaşamadığım birçok şeyi aynı günde yaşamamın sarhoşuydum. Babam, arada bir seslenip “Efe, uyuma! Biraz sonra, plaklarını dinleyip görmeye can attığın Müzeyyen Senar karşında olacak!” diyordu ama göz kapaklarıma söz geçiremiyordum. Tavşan uykusundayken babamın keyfini bozmamak için ona eşlik etmeye çalışsam da assolist sahneye çıktığında uykunun yarısındaydım. Gece yarısı program bitince çıktık gazinodan. Otele gideceğiz. Otel yerinde yok(!). Bir iki tur atıp ayıldığımızda bulduk konakladığımız oteli.

Ertesi gün sınava girdim. “Akrabalarınızdan subay olan var mı? Niye bu okulu seçtiniz?” vb. zor soruları(!) yanıtlayamadığım mülakatta, beden eğitimi sınavını kazanamadığım için askerî liseye giremedim.

Yaşam, o günün spor barajına takılmış çocuğunu, Beden Eğitimi Öğretmenliğine uygun bulmuştu. Spor da yaşamının önemli bir parçası haline gelmişti. Bir de geç de olsa anlamıştım ki kötü anılar değil güzel anılar daha çok yakıyormuş insanın canını. Hele babamla olanlar...

Babamla İstanbul'dayız

Sarayköy'de lise olmadığından Denizli Lisesi'ne kaydolmuşum. Liseye yürüyüş mesafesinde, üç Hasköylü tek odalı bir ev tuttuk. Badem ağaçlarının çoğunlukta olduğu bahçeler arasında, askerî birliğin sırtını dayadığı tepeye yakın bir evdi burası. Ev sahibimiz de aynı bahçe içindeki diğer bağımsız

tek katlı konutunda kalıyordu. Denizli'nin varoşlarındaki bu semtin en belirgin özelliği, insanın içine işleyen kış ayazıydı. Benden bir üst sınıfta olan Yusuf Demirci ve imam hatip lisesinde okuyan amcaoğlum İsmail Şimşek'le tuvaleti dışarıda, tek odalı bir evde kalıyorduk. İsmail, en çok üşüyenimizdi. Kar yağın bir günde, fileye koyduğu 10 kg kadar odunla gelmişti eve. Odun bitince, sıcağa alışın bizler, duvar çitindeki çalı çırpıya saldırmış, çalıcıklar bütün dikenli yapraklarını odaya dökmüş, onlar da yataklarımızın içine yayılmışlardı. Çok soğuk günlerde yatağın içinde ders çalışırdık. Yataklarımız aynı zamanda çalışma masamızdı. Yatakta ısındığımız an uyuyup kalırdık çoğu zaman. Analarımız babalarımız bizi Denizli'ye atıvermiş, unutmuşlardı sanki(!). Kendilerince haklılardı da. Gece gündüz çalışırlardı. Akşamları, genelde, köyden getirdiğimiz bulguru, bazen çorba yaparak bazen yemek niyetine yiyerek karnımızı doyururduk. İlk dönemde karnem çok zayıflıydı. İkinci dönem kırıkları ikiye indirmiştim. O yıl, tek dersten sınıf geçme hakkı verilmişti. İki dersten birini verdiğimde sınıfı geçebilecektim ama zayıf olan dersim karneye yanlış yazıldığından o dersten bütünleme sınavına giremeyip sınıfta kalmışım.

İkinci yıl babam lise pansiyonuna aldırmişti beni. Amcamın kızı, aynı zamanda köyün terzisi idi. Sümerbank malı çizgili pijamalar dikilmiş, çarşafların, nevresimin, çamaşırların kenarına ad, soyadın baş harfleri işlenmiş, yeni havlular, terlikler alınmıştı... Oh be, dünya varmış! Şartlarım iyileşmişti. Pansiyonda kalmak sosyal, kültürel, fiziksel anlamda çok şey katmıştı yaşamıma... Yaşamım düzene girmiş, bu durum, derslerde başarılı olmamı da getirmişti. Sınıfımızda iri, kara gözlü, çift örgülü kara saçlı bir kıza âşık olmuşum. Hem de öyle böyle değil, sırlısıklam... Bazı günler ders çıkışında samimi arkadaşım Zeki'yle birlikte, oturdukları askerî lojmana kadar izlerdik bu güzel kıızı. O eve girince de döner gelir, ertesi gün, sınıfta, hiçbir şey olmamış gibi okul yaşamı devam ederdi. Tatil günleri onu özler, lise yolunda yürürken görebilmek umuduyla, gözlerim otobüs yolcularını tarardı. Nesrin'e aşkıyı ilan edmeden bitmişti yıl. Ders yılı başladığında da babasının ataması gereği Denizli'den taşınmışlardı. Günlerce unutamamışım o kara kaşlı, iri kara gözlü kıızı. Lise 2. sınıfa sorunsuz geçmiş, fen bölümüne yazılmışım. Sınıfımızda Selma adlı bir kızla arkadaşlığımız ilerlemiş ama o bana yakınlaştıkça ondan kaçmaya başlamışım. Lise son sınıfa da sorunsuz, takıntısız geçmişim. Bu defa Selma benden uzaklaşmış, tüm çabalarımın rağmen iletişime yanaşmamıştı. Buna aşk denmezdi ama Selma benden uzaklaştıkça ben ona tutulmuşum. Biraz yaramaz bir öğrenci miydim neydin, üç yılda iki kez pansiyondan atılmışım.

Lise pansiyonu, yatakhane

Birinci yatılılık yılımın sonunda katıldığım Pamukkale gezisi sonrası, katılım listesindeki adıma görmeyen belletmen öğretmenin attığı dayak, yüzümü, gözümü şişirmişti. Dövüp gönderdiği etüt salonundan herkesin duyacağı şekilde bağırarak onu tehdit etmiştim. Ders çalışan öğrenciler şaşırılmıştı. Öğretmen beni yeniden dövmemişti. Haksız yere pansiyondan atılmışım; ama pansiyondan atılmamın nedeni olarak, velime, geziye izinsiz gittiğim söylenmişti. Bir süre özel bir yurttan kaldıktan sonra dersinde çok başarılı olduğum Matematik Öğretmeni, müdür yardımcısı Kemal Hoca'mızın çabasıyla, pansiyona yeniden dönmüştüm. İkincisinde atılmayı hak etmiştim doğrusu. Lise son sınıfta haziran ayı "okul bitirme sınavları" döneminde ders çalışmaktan sıkılmıştık. Nereden aklına geldiyse bir arkadaş, elindeki bıçağı hedef tahtası olarak çizdiği kapıya atmaya başlamış, yatakhane bulunan üç dört kişi, bunu yarış haline getirmiştik. Kapının açılması ile kıl payı hedef tahtası olmaktan kurtulan hizmetli, soluğu okul müdürünün odasında almış. Ben, sezgilerimle, dayak kokusunu alınca don gömlek çıkmışım odadan. Ana kapıdan giren okul müdürünü görünce pencereden atlayıp yandaki futbol sahasında futbol oynayanların arasına karışmışım. Odada dayak yiyenlerin sesleri taaa bir kat aşağıya kadar geliyordu. "Buruk" lakaplı okul müdürü, kararını oracıkta verip yüzlerine okumuş(!), "Pansiyondan atıldınız, eşyalarınızı toplayın ve hemen burayı terk edin!" demişti. Okul bitirme

sınavlarının bitmesine bir hafta kadar vardı. Nerede kalacağız? Suç ortağım samimi arkadaşım Babadağ Belediye Başkanı'nın oğlu Mehmet Özdemir, "Babamın çarşıda yeni yapılan Babadağlılar İş Hanı'nda dükkânı var, orada kalırız. İçeride çarşaf kolileri var, onların üzerinde de yatarız." dedi. Çarşaf-lar altımızdaydı ama poşet içindeydi. Belki nevresim de vardı ama poşetini açamıyorduk. Ailelerimizin durumdan haberi yoktu. Korkumuzdan haber vermeyi de düşünmüyorduk. Geceleri orada kalıp gündüzleri parklarda ders çalışarak sınavları bitirdik. Ceza bildirimini almadan okul da bitmişti. Hem de fen bölümü... Neyse ki sicilimiz temiz kalmıştı(!)..

Etüt Salonu

DEVRİMCİ UYANIŞLAR

Cevat abim, çok çalışkandı. İşinde pratik ve hızlıydı. Babamın bir dediğini ikiletmezdi, babam da onun... Cevat, 68 kuşağındandır. Kabına sığmazdı. 1968 yılında, babam, onun isteğini yerine getirip, bir Jawa marka motosiklet almıştı. Artık altımızda kırmızı motor vardı. İşini bitirir bitirmez abim motorunu Sarayköy'e sürer, motorlu arkadaşlarıyla, grup gezileri yaparlardı. Benim de yaz tatillerim daha eğlenceli hale gelmişti. Fırsat bulduğumda kendimi motorun üstüne atardım. Bir gün, kurumuş çamurda traktörün bıraktığı dönemeçteki izden çıkamayan motorum, su kanalına uçarken üzerinden atlayıp kurtulmuştum.

Babam teknolojiye çok meraklıydı ama motoru kullanmak kolay değil... Motosikletin alındığı günün ertesi sabahı erkenden kalkıp abimden kullanım tarifini alıp atlıyor motora. Yolu düzgün olan bir tarladaki ekine bakacak. Sanıyor ki motor kendi kendine gider. Yolu yarılıyor ki yokuşun ardından birden karşısına odun yüklü eşek sürüsü çıkıyor, tüm yolu kaplamışlar. Heyecanlanıyor, debriyaja basmadan sertçe ön freni sıkıyor. Arka frene basmadığından, ön tekerlek kayıyor, motor da kendisi de yerde. Yepyeni motorun kafası dağılıyor. Babamın yüzünde çizikler var, bacakları, kolları yere sürtünüp çizilmiş, kanıyor. Bağırıp çağırıyor odunculara... Onlar, bana mısın demeden odunlarını bekleyen kasabaya doğru yollarına devam ediyorlar. Bir süre ne yapmalıyım diye düşünüyor ama motoru çalıştırmaya cesaret edemiyor. Motor elde, başı önde, iki kilometrelik yolu kan ter içinde katedip giriyor köye. Bari, evin bitişiğindeki kahvehanede kimse olmasa da bir de onlara dert anlatmasam diye düşünüyor. Belki de ilk kez evine bu kadar bitkin ve isteksiz giriyor, baba.

68'in antiemperyalist ve tam bağımsızlıkçı ruhu, zaten sosyal demokrat bir aile yapısından gelen beni çok etkilemişti. Babam, "Demokrat Parti zamanında biz köyde Cumhuriyet Halk Partili olarak 14 kişi kalmıştık." derdi. Lise yıllarımdaki pansiyonda, Amerikan süt tozu ve peynirine karşı yaptığımız yemek boykotu, TÖS'ün (Türkiye Öğretmenler Sendikası) 15 Aralık 1969'daki dört gün süren, sevilen öğretmenlerimizin de katıldığı, boykot, beni etkileyen önemli eylemlerdi.

Liseyi bitirmiş üniversite giriş sınavında istediğim yere girecek puanı tutturamadığım için, eğitime ara vermiştim. Köyümdeydim...

Bir yandan sınava hazırlanıyor, diğ er yandan evimizin altındaki kahvehanemizde çalışıyordum. Çok zor iş tir garsonluk... Bayramı yok, seyranı yoktur. “Bir ç ay satmak için üç defa müşterinin ayağı na gidersin!” derdi, anacığ ım. Yakındığ ımda da “Sen, müşterinin parasına hizmet ediyorsun, a oğ lum! Para kazanmak kolay mı?” diye yanıtlardı. O zamanların gençlik modası favorime, uzun saç ıma laf atanlar için de “Kulak ard ı et, duymayıver, oğ lum!” derdi.

Köy düğ ününde kadın erkek ilk dans ı biz baş latmış tık. Bir gün sonra, amcam, eve gelip babama “bizim oğ lan, senin oğ lan köye yeni adet getirmiş . Dün akş am Güler’in düğ ününde kız erkek göb ek göbeğ e dans etmiş ler, dünya bozulcek. Sen bu olanın gulağ ını bi çekiver.” demiş . Babam, “ben onlarla gurur duyuyorum. Ne güzel etmiş ler.” deyince amcam, “zaten hep gazık senden oyneso!” deyip kalktığ ı gibi gitmiş . Kadınlar traktör kullanmaya baş lamış lardı bir süre sonra. Çocukluğ umuzda bizim köyde bayramlarda kadınların çalış tırđ ı kahvehanelere, sadece kadınlar giderdi. Sonradan, o gelenek de kalktı.

Boş kaldığ ım zamanlarda ders çalış mamı istiyordu, babam. Giriş imciydi, toprakla uğ raş ırken pamuk alım satım iş ini ve kahvehane iş letmeciliğ ini de birlikte yürütüyorduk. İleri görüş lüydü. Köyün birinci azası idi. İş , hiç boş zaman bırakmıyordu ki... Sabah ezanı vakti babam kahveyi açıp ç ayı demliyor, akş am tarladan gelen ağ abeylerim iş e katılıyor, gece kapanıncaya kadar ben devam ettiriyordum. Önceleri bana çok değ iş ik geldiğ inden anlarını dinlemekten büyük zevk aldığ ım, hoşsohbet, yalnızlığ ın ç emberindeki, eve bir türlü gitmek istemeyen dedelerimiz izin verip de(!) kahveyi kapatır kapatmaz, Terzi Cafer’in iş yerinde alırdım soluğ u. 1968 rüzgârından etkilenen üniversite öğ rencisi, lise mezunu arkadaş larla gece buluş malarımızı Terzi Cafer’in iş yerinde yapardık. Cafer, kafa dengiydi, bizimle sohbeti çok severdi.

İlginç olaylar da yaş anırdı köyün bu tek sosyal buluş ma alanında. Küçük ç apılı tartış malar olurdu; ama en kötüsü, orta yaş lı birinin, benim yaş larımda bir genci, sıradan bir nedenle, bıç akla öldüresiye yaralaması idi. Radyolu pikap vardı kahvede. Hoparlörle dış arıya da gidiyordu müziğ in sesi. Genellikle Cem Karaca, Barış Manç o, bangır bangır bağ ırırdı köy meydanında... “Dadaloğ lu’m bir gün kavga kurulur hey!.. Dağ lar dağ lar, kurban olam, yol ver geçem!..” 71 ortamı, Denizler yakalanmış , mahkemeleri devam ediyordu. Kulağ ımız radyo ajansında, Deniz Gezmiş lerin idam kararı haberi okunuyordu. Bir genç, “İyi oldu goministlere!” deyip küfretti. Koş arak karşı sına gidip bir sağ dan bir soldan tokatladım. Yanındaki gençler zorlukla almış lardı elimden...

Ankara'da Eğitim Fakültesi'nde okuyan Yusuf, akşam belirli kişilerle toplanalım istedi. Sayıyı sınırlı tutacaktık, toplantı gizliydi. Yer, terzi Cafer'in orası... Gündem: Köyde afişleme... Malzemeler hazır, sabaha yakın ikişer kişilik gruplar, paylaşılan alanlara afişleri yapıştıracak. İşini bitiren, kalan malzemeleri yok ederek evlerine gidecek. Kimseye bu eylemden söz edilmeyecek. Çok heyecanlıyım. Afişler ve kostik bölüşüldü. Acemiliğimiz vardı, yapıştırıcı mı kıvamında değildi, ben mi beceremiyordum, ilk afiş bir türlü yapışmıyordu(!). Uсталık isteyen bir işti bu. İşte duvarı süsledik... İçimden şöyle bir dolaşım eserimizi (!) görme isteği var; ama disipline uyup eve geçtim. Bir türlü uyku tutmuyordu. Özellikle köylümün tepkisini merak ediyordum. Ben üst katta yatıyordum. Tül perdenin arkasında, pencereden yolun iki tarafını gözlemeye başladım. Gün aydınlanmaya başladı. Duvara bakan Kara H...(topraksız, emeği ile geçinen bir köylü), daha okumadan elindeki kürekle bizim afişleri söküp parçalıyordu. "Ah be, H...! Biz senin kurtuluşun için mücadele ediyoruz, sen ise sizler için astığımız afişi söküp atıyorsun!" diye hayıflandım. Kabahat onda değildi oysa. Onları uyutanlardaydı!.. Sabah olduğunda duvarlarda tek bir afişimiz kalmamıştı...

12 Mart 1971 tarihinden bir gün önce köydeki eylemimiz, bizim açımız-
dan çok önemli bir deneyimdi. Bu, benim ilk devrimci eylemimdi.

Pamuk tarlasında

Beynimde bazı şimşekler çakmıştı. Bizi bizlere nasıl anlatmalıydık? Üzüntülü, sevinçli günlerimizi paylaştığımız, çapamızı, pamuk toplama-
yı ödünç emekle gerçekleştirdiğimiz, yolumuzun, suyumuzun, meramızın,
kabrimizin sorunlarını imece usulü çözdüğümüz köylümüzle nasıl kol kola,
omuz omuza olabilecektik? Köylüye ulaşmanın yollarını bulmalıydık. Aynı
havayı teneffüs ediyor, aynı toprakları birlikte işliyorduk. Özellikle köyde
oturan gençlerin katıldığı görüşmeler yapmıştık. Düğünlerimiz, tüm gençle-
rin buluştuğu, birlikte yiyip içtiği, türküler söylediği ortak kültürel gelene-
ğimizeydi. Buralarda ayırım yapmadan gençlerle buluşup birlikte eğlenmenin
yollarını bulmalıydık. Sazımızla, sözümlüyle düğün evlerinin aranan gençleri
haline de gelmiştik kısa zamanda. İmecelere aktif katılmalı, gerekirse ken-
dimiz düzenlemeliydik... Sarayköy’de Kültür Dayanışma Derneği adıyla bir
dernek vardı, bizler de zaman zaman gider gelirdik. Benzer bir dernek ku-
rabilirdik. Onu da örnek alarak Hasköy Gençlik ve Spor Derneği’ni kurduk.
Muhtarlığın yaptığı köylü toplantılarına katılıp köy sorunları ile ilgili görüş-
lerimizi açıkça ifade ederek “Biz de varız!” dedik. Gençlerin oturup konu-
ştugu kahve toplantıları yaptık. Buralarda bazı kararlar aldık. Köy imamının
elindeki antikomünizm silahını almak için çok önemli saydığım bir model

bulduk. Köyde çok güzel bir gelenek vardı: Bayram namazlarından çıkan herkes, kuyruk oluşturup birbiriyle bayramlaşır. Bayram namazlarına hepimiz katılıp köylümüzle bayramlaşacaktık.

Köyün imamı camide antikomünizm propagandası yapıp okuyanların komünist olduğunu, kız çocuklarının okutulmaması gerektiğini anlatıyordu. Cuma vaazlarında “Bunlar, adam kaçırıp öldürürler, banka soyarlar, sokakları kirletirler, devleti yıkmak için her şeyi yaparlar!” vb. sözler söylüyordu. 1973 seçimlerinde Sarayköy-Denizli yoluna Cumhuriyet Halk Partisi propagandası için yazılmaya çıkan gençlerle hoca ve kafaladığı genç arkadaşı, yola yazılmış, henüz kurumamış Millî Selamet Partisi imzalı sloganın altında karşılaşmışlar. Hoca ve arkadaşı, motosikleti bırakıp atmışlar kendilerini asfalt kenarındaki çukura. Bizim gençler, koşmuşlar yardımlarına. Bakmışlar, yara bere var mı?..

İmamın camiye gidiş, geliş yolu üzerinde, köyün tam ortasındaki gençlik kahvesinin önüne koyduğumuz seyyar kara tahtaya yazmıştık: “Köy İmamımız, Sarayköy-Denizli yolunda MSP (Millî Selamet Partisi) için yazılma yaparken görülmüştür.” İmam gelir giderken yönünü öte yana dönse de yazı orada hâlâ duruyor mu merakıyla bakmadan da geçemiyordu. Üçüncü günü isteyen herkesin katılabileceği sohbet toplantımıza gelmişti, hoca. “Yavvv! Beni, tüm köye rezil ettiniz. Allahınızı severseniz silin şu yazıyı!” diyerek girmişti kapıdan.

“Bir daha camide dinin gereklerinden başka bir şey anlatmayacağım.” demiş, biz de yazıyı silip kara tahtayı kaldırmıştık.

Diğer bir kararımız, Sarayköy’ün köyleri arasında futbol müsabakaları yapmaktı. Dayanışmayla, futbol takım forması ve ayakkabılarını aldık. Futbol takımı olan bütün köylerle futbol maçları yaptık. Ben sol bek oynuyordum. Futbol sahamız yoktu, köy ortak arazisi olan bir tarlayı saha haline getirip misafir takımlarla maçlarımızı orada yapacaktık. Dikenlerini temizlememize rağmen, kalanlar, maçtan sonra bacaklarımızı kan içinde bırakmaya yetmişti. Burada oynadığımız bir maçtan sonra bitirdiğim bir şişe buzlu suyu içtikten sonra 24 saat kendime gelememiştik. Bir gün, Babadağ spor ile bir maç yapmıştık. Sahaları yamaçtaydı, tek futbol topumuz vardı, top vadiye gidince dakikalarca topun gelmesini beklerdik. Sarayköy Kaymakamlık Kupası maçlarına hazırlanıyorduk, Sarayköy Lisesi Futbol Takımı ile anlaşmıştık. Çocuklar bizi bir avkaladılar... Skor 5-0 iken bunu hazmedemeyen birkaç fanatik köylüm, gidip kavak ağacı dallarından sopa yapmışlar. Sahaya bir daldılar, çocukları dayaktan geçirdiler. Güçlkle engelleyip çıkarmıştık onları sahadan dışarı. Oyunculardan Himmet Fenli’nin babası-

nın sopalardan oğlunu korumak için çocuğunun üzerine kapaklandığı hâlâ belleğimde. Bu bize ders olmuştu. Bir daha hiçbir maçta böyle bir olay olmayacaktı, sonuçta dostluk maçıydı yaptığımız. Bunu gençlerimize anlatmalıydık. Olmamıştı da!.. Futbolla Sarayköy'ün diğer köylerinin gençleriyle tanışıp kaynaşmıştık. Sıkı dostluklar kurulmuştu. Köyün gençleri arasında da iyi ilişkiler gelişmiş, gençler kenetlenmişti. Özellikle iyi bir insan, iyi bir futbolcu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği'nde okuyan çalışkan bir öğrenci olan halamın torunu Nazım Kalkancı'yı anmadan geçmem. Benim gençlik idolümdü. Özellikle iyi ve örnek bir futbolcu olması, köyde sporun dostça, centilmence yapılmasına maya olmuştu. Köye folklor ekibini getirerek köylüyle Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni tanıştırmıştı. Sosyal demokrat çizgiyi benimseyip o çizgide devam etmiştir.

Hasköy futbol takımı

Köy yolu asfalt yapılmış ama yıllarca bakımı yapılmadığından kevgire dönmüştü. Herkes şikâyet ediyordu. Muhtar da çaresizdi. Köyün bakımsız yollarını tamir etme kararı aldık. İyi de bunun için asfalt gerekiyordu. Babadağ yolunda asfalt çalışması yapıldığı haberini alıp keşfe gittik. Kaynağı bulduk. Gece römorklarla gidip asfaltı Hasköylüleştirirdik(!). Akşamüzeri köylünün tarladan, bahçeden döndüğü sırada 20 civarında gençle yaptık tamirat işini. Köylüden büyük takdir aldık. Yaptığımız bu ve benzer çalışmalar meyvelerini vermiş, bir sonraki seçimlerde, Hasköy gençleri olarak, kendi muhtar adayımızı seçtirmiştik.

Köy yolu asfaltlama çalışması...

Bir başka kararımız, tiyatro oyunu sergilemekti. Cevat Fehmi Başkut'un "Buzlar Çözülmeden" oyununu sahneleyeceğiz. Oyunda bir tek kadın rolü vardı. İlkokul öğretmeni arkadaş, rolü önce kabul edip sonra vazgeçti. Yeri ne bir erkek arkadaşımız o rolü üstlensin istedik, çapa tarlalarında oyundaki rol adı olan Hatice ile anılırım diye, kimse kabul etmedi. Haklıydılar da... Uzun süre, oyundaki rol adım Avukat Şeref Hakarar ile anılmıştım köyde. Piyesteki o kısım anlatıyla geçiştirildi. Kaymakam rolündeki arkadaşımız, kendini rolüne öyle kaptırmıştı ki ağa rolündeki arkadaşımıza gerçekten tokadı patlatmış, tokatlanan arkadaşımız, profesyonellere taş çıkartırcasına rolünün hakkını vermişti. Köylü bizleri ilgi ile izlemiş dakikalarca alkışlamıştı. Alt yapı kurulmuştu. Daha sonraki yıllarda gençlerimiz "Aladağlı Muho"yu sergilemişlerdi. Köyün futbol takımı, "köyler arası futbol karşılaşmalarında Sarayköy Kaymakamlık Kupası"nı kazanmıştı.

12 Eylül sürecinde köyde altyapı çalışması yapmış olan muhtarımız futbol takımımızın bel kemiği olan Ahmet Sayar'dı. Şakalarımda "12 Eylül bizi yıkamadı, köyümüzün muhtarı Birlik Dayanımcı!.." derdim.

Sarayköy Pamuk Mitingi

Köylünün ekonomik sorunlarıyla ilgilenmeliydik. Sarayköy tarihinde belki de bir ilkti. Pamuk üreticilerinin sorunlarını içeren bir miting tertitledik. Köyler arası yaptığımız futbol maçlarıyla tanışıp dostluğumuzu geliştirdiğimiz çevre köylerden pamuk yüklü traktör römorklarıyla bu eyleme katıldılar.

Sarayköy Pamuk Mitingi